

4.1. Організація курсів підвищення кваліфікації з використанням моделей змішаного навчання

С. П. Касьян, В. В. Олійник

Що означає «якісне змішане навчання»? По-перше, воно персоналізоване, тобто враховуються індивідуальні потреби кожного здобувача освіти, а не групи загалом. По-друге, до уваги береться майстерність (якість) вивчення того чи іншого матеріалу, тобто здобувач освіти має змогу переходити до вивчення наступної теми, коли він вважає, що тему вивчено, і коли він проходить тестування. По-третє, передбачається право на автономність здобувача освіти, тобто кожен слухач має навички, інформацію та інструменти, які допоможуть йому в управлінні власним освітнім процесом.

Розглянемо основні моделі змішаного навчання, використовувані в підвищенні кваліфікації, на прикладах.

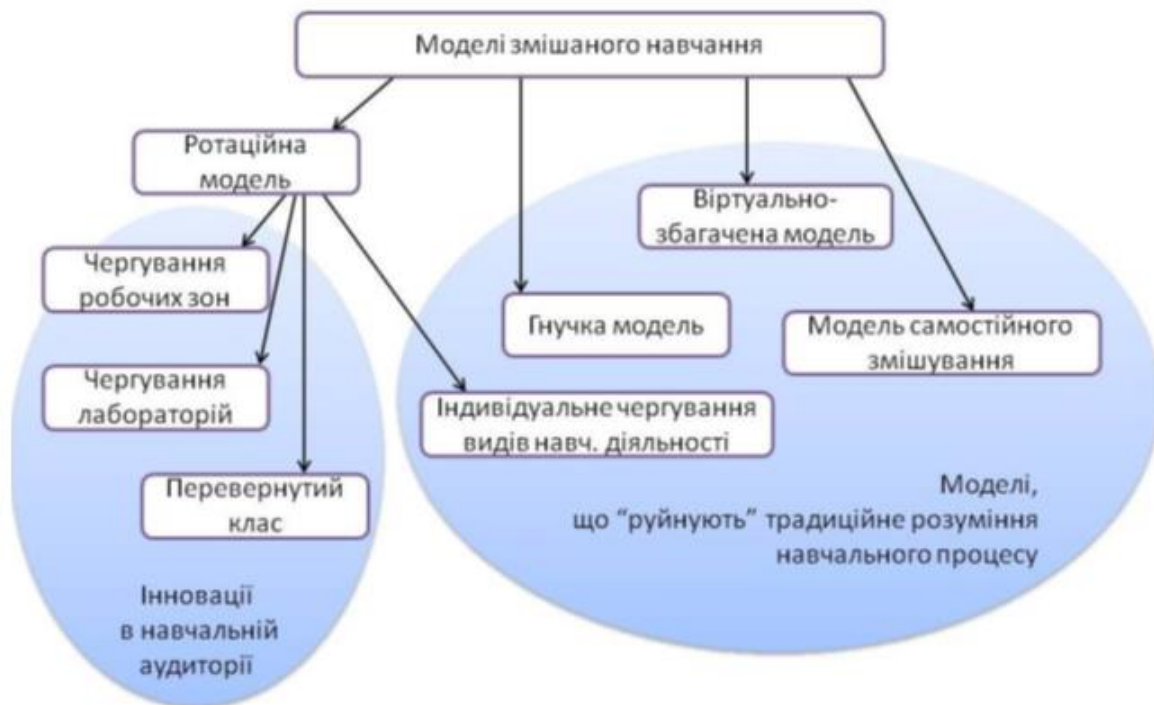
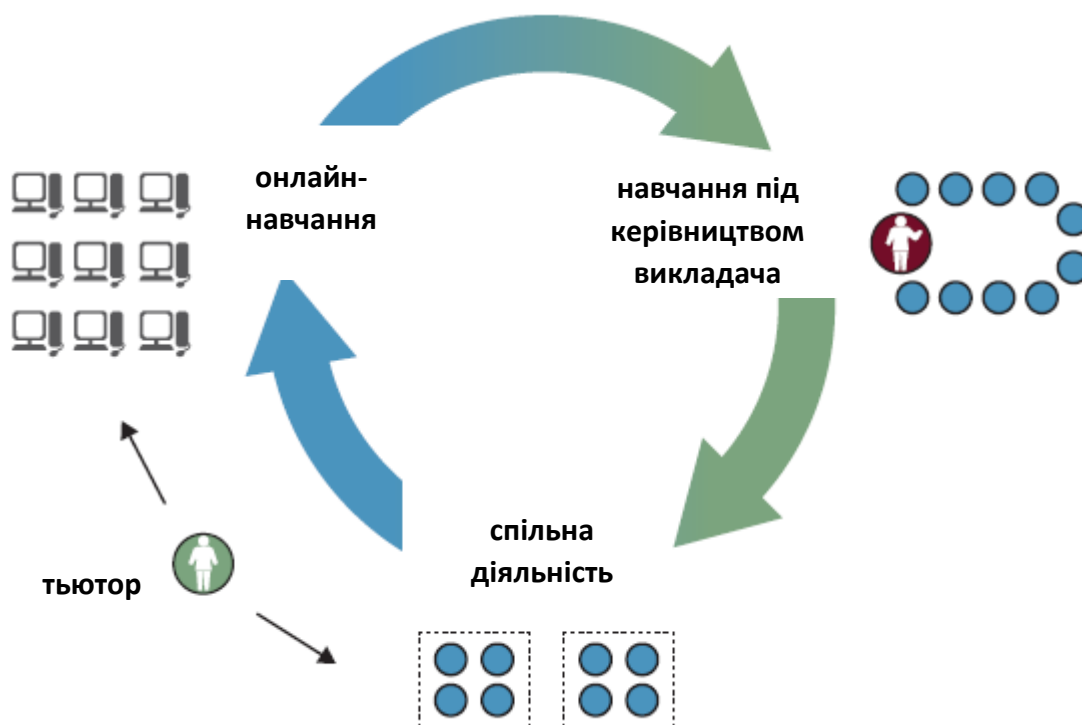

Рис. 4.1. Моделі змішаного навчання

Ротаційна модель (рис. 4.1). Сутність її полягає в тому, що група поділяється на підгрупи таким чином, що з однією підгрупою викладач вивчає

певну тему, в той час як інша самостійно працює за комп'ютерами, а ще одна - взаємодіє в команді і разом вирішує поставлені завдання. Всі підгрупи виконують взаємопов'язану роботу, відштовхуючись від особистих потреб кожного здобувача освіти. Модель передбачає навчання слухачів за самостійно встановленим розкладом або на розсуд викладача в рамках навчальної аудиторії з чергуванням видів навчальної діяльності, включаючи електронне навчання. В ротаційній моделі можливі заняття всією групою, групові проекти, робота в малих групах, індивідуальна робота під керівництвом викладача.

Рис. 4.2. Ротаційна модель змішаного навчання

Особливості цієї моделі:

- ✓ здобувачі освіти переміщуються аудиторією за певний проміжок часу між різними навчальними місцями;
- ✓ хоча б одна підгрупа (для прикладу: якщо в групі 25 осіб, то підгрупа складається із 6 – 7 здобувачів освіти) повинна виконувати завдання онлайн в

єдиному інформаційному просторі, інші – працювати над проектом, використовувати папір чи олівці або інші інструменти для ефективної роботи;

✓ здобувачі освіти повинні пройти усі навчальні місця під час заняття.

Така модель може використовуватися на курсах підвищення кваліфікації для проведення експертизи розробок занять викладачів, тестування, діагностування рівня їх компетентностей¹.

Існує кілька підвидів цієї моделі:

- *з онлайн-станціями* – частина здобувачів освіти працює з викладачем, частина – в онлайн, потім вони змінюються. Така модель буде зручною для підвищення кваліфікації в умовах великої кількості здобувачів, коли їм необхідно на перших заняттях зареєструватися у середовищі дистанційної взаємодії та засвоїти основні навички роботи з нею (при кількості викладачів один–два та при невеликій кількості комп'ютерної техніки зручніше буде працювати у підгрупах). Також така модель цікавою для проведення семінарів, круглих столів та майстер-класів: у той час, коли одна підгрупа працює над теоретичним засвоєнням матеріалу, інша може отримувати практичні навички роботи, працюючи з викладачем; для проектної роботи тощо. Така модель дає змогу інтенсифікувати освітній процес, зробити його більш цікавим для всіх учасників, що сприятиме підвищенню мотивації до навчання та позитивно впливатиме на якість освоєння навчального матеріалу;

- *Із лабораторними роботами* – вони можуть виконуватися як у закладі освіти, так і в зручному для ЗО місці, кілька груп одночасно можуть працювати в різних аудиторіях одного закладу освіти, бібліотеці, конференц-залі тощо. Така модель потребує кількох вільних навчальних аудиторій, що не завжди є зручним. Така організація освітнього процесу сприятливою лише під

¹ Воротникова, І. П. Змішані моделі навчання у післядипломній педагогічній освіті [Текст] / І.П. Воротникова // Перспективні напрямки світової науки: Збірник статей учасників тридцять першої міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний потенціал світової науки – XXI сторіччя» (25 лютого – 1 березня 2015 р.). – Том 1. Науки гуманітарного циклу. – С. 29 – 31.

час вивчення окремих модулів, зокрема тих, які передбачають проведення реальних експериментів, в інших випадках - недоцільна.

- *індивідуальна* – співзвучна з індивідуальним графіком навчання на курсах підвищення кваліфікації, коли здобувач освіти працює як в онлайн-режимі вдома або в аудиторіях закладу освіти самостійно, так і має можливість відвідувати навчальні заняття (семінари, практичні заняття тощо) з іншими здобувачами освіти; кожен ЗО самостійно визначає траєкторію та графік навчання. Цією моделлю передбачається чергування на власний розсуд робочих зон із різними видами освітньої діяльності;

- *«перевернутий» клас* (рис. 4.3) – ця модель дає змогу за допомогою середовища онлайн-навчання попередньо надати здобувачеві освіти всі теоретичні матеріали, які він може попередньо засвоїти, запропонувати практичні роботи та індивідуальні завдання, з якими здобувач може ознайомитися та виконати ще до того як почне навчатися на курсах підвищення кваліфікації в закладі освіти. Отже, на курси здобувач освіти приходить уже з певними напрацюваннями, аудиторний час більшою мірою набуватиме для нього формату обміну досвідом із колегами, обговорення незрозумілих або спірних моментів у навчальних матеріалах, захисту проектів або роботи над спільними проектами з іншими ЗО. Така модель відповідає двоетапній системі підвищення кваліфікації «дистанційно-очна»: здобувачі освіти вивчають теорію дистанційно (матеріали розміщуються в єдиному інформаційному просторі на OneDrive або SharePoint), самостійно розпоряжаючись як своїм часом, так і темпами вивчення теми, а на другому етапі – очному, тобто в аудиторії дискутують і глибше засвоюють матеріал, викладач лише фасилітує цей процес і допомагає вирішити спірні питання.

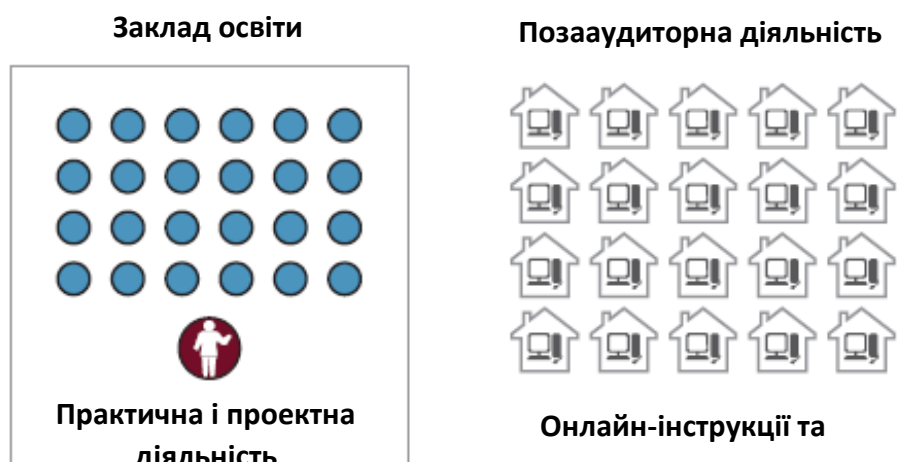

Рис. 4.3. Модель «перевернутий» клас

Останніми роками з'явилися дослідження вітчизняних науковців О. Вольневича, Н. Зінонос, Н. Приходькіної та інших у яких аналізуються теоретичні та практичні аспекти впровадження в освітній процес цієї моделі. Це пояснюється насамперед тим, що вона органічно поєднується з традиційними формами навчання та здатна істотно підвищити ефективність освітнього процесу. Адже здобувачі освіти, вивчаючи теоретичний матеріал самостійно, можуть обирати власну швидкість його засвоєння, за необхідності повторно звертатися до найскладніших фрагментів. При цьому вони самостійно і творчо формують конспект, обмірковуючи наданий викладачем матеріал та користуючись додатковими джерелами². За такою організацією освітнього процесу робота в аудиторії спрямовується на закріплення здобутих знань: виконання вправ, завдань, обговорення проблемних питань тощо.

Ураховуючи особливості системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників та керівників освіти, а саме: викладання навчальних модулів, авторських та тематичних курсів, виділимо ротаційні моделі з чергуванням робочих зон і «перевернутого класу» як найбільш доцільні для організації та впровадження технологій змішаного навчання.

²Вольневич О. І. Технологія Flipped classroom в дистанційному й очному навчанні [Електронний ресурс] / О. І. Вольневич // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – № 4 (36). – С.121 – 130. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/866/646>

Змішане навчання в університеті Арден, який спеціалізується на післядипломній освіті, відбувається за таких умов: здобувач освіти може навчатися в будь-який час, в будь-якому місці, підтримуючи постійний зв'язок із викладачем або за допомогою технічної підтримки поза межами аудиторії, онлайн або за телефоном. Університет має кілька філій у Британії (навчальних центрів), де здобувач освіти повинен відвідати 8 навчальних годин на тиждень у зручний час із запропонованого (у будні – 2 дні на тиждень із 09.00-13.00 або з 13.30 до 17.30; ввечері двічі на тиждень із 17.30 до 21.30 у вихідні – по суботах). В університеті 5 навчальних центрів у Великобританії: у Бірмінгемі, Лондоні, Манчестері. Крім того, університет не має чітко визначеного початку навчального року, здобувачі освіти можуть розпочати навчання у вересні, листопаді, лютому, квітні, червні (тобто існує всього 6 наборів на рік)³.

Гнучка модель (flex model) (рис. 4.4). Ця модель змішаного навчання на курсах підвищення кваліфікації на 100 відсотків відповідає сучасним тенденціям організації освітнього процесу в закладах післядипломної освіти.

Освітній процес на курсах підвищення кваліфікації організований за триетапною системою: перший і третій - очні, а другий - дистанційний, відповідає гнучкій моделі змішаного навчання.

³ Arden University. Studing with us [Electronic resource]. - Access mode: <https://arden.ac.uk/studying-with-us/why-arden/blended-learning>

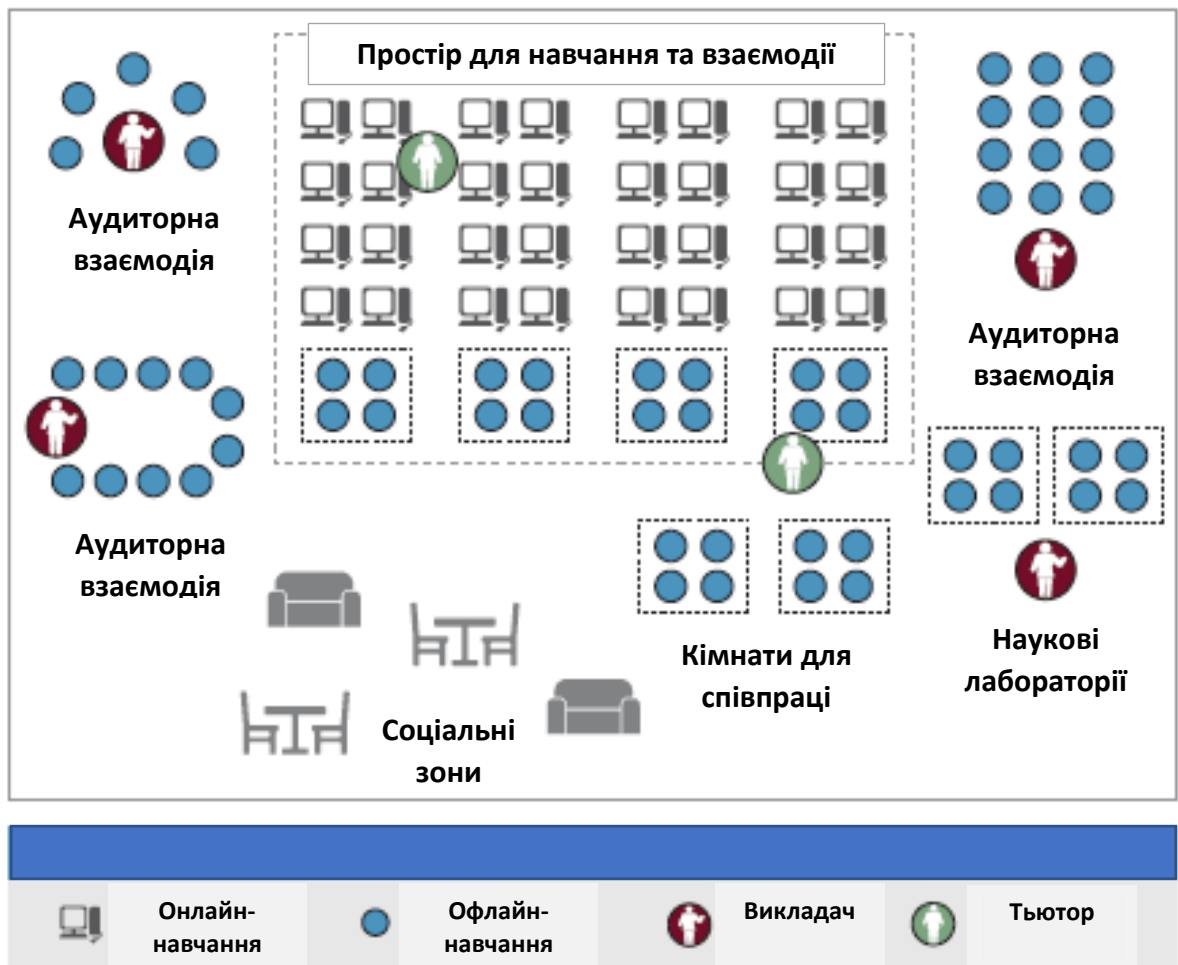

Рис. 4.4. Гнучка модель змішаного навчання

Кожен здобувач освіти на першому, очному етапі отримує чіткий список завдань, які він має виконати на дистанційному. На дистанційному етапі за допомогою єдиного інформаційного середовища групи, яке створюється на першому і в якому реєструються усі здобувачі освіти, викладачі і тьютор групи, здобувач має виконати всі завдання, які отримали раніше.

Особливістю роботи в єдиному інформаційному просторі ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України є те, що здобувачі мають можливість за допомогою засобів Office 365 спілкуватися між собою та отримувати консультації від викладачів та поради від тьютора. Такими засобами є Yammer або Outlook.

Під час третього етапу є також змога обговорити питання безпосередньо в аудиторії або під час очної консультації з викладачем.

Особливості цієї моделі:

- ✓ онлайн-навчання, кожен здобувач вищої освіти має гаджети для мобільного вивчення освітніх матеріалів;
- ✓ кожен здобувач освіти має індивідуальний графік і завдання;
- ✓ робота з викладачами – один може відповісти на запитання слухачів на дистанційному етапі, інший – проводить заняття або консультації на очному етапі для вирішення тих завдань, які не змогли вирішити слухачі самостійно.

Self-blend модель (самостійне змішування) – можливість для здобувача освіти обирати один або кілька онлайн-курсів (модулів), крім запропонованих закладом освіти в рамках навчальної програми. Ця модель реалізується на курсах підвищення кваліфікації завдяки варіативній складовій, а саме можливості обрання спецкурсів на дистанційному етапі навчання за власним вибором. Крім того, якщо говорити про можливість обирати навчальні модулі поза межами закладу освіти, де відбувається підвищення кваліфікації, то у здобувачів освіти є можливість обирати безкоштовні або платні короткотермінові курси або ж масові відкриті онлайн-курси, формуючи таким чином індивідуальну освітню траєкторію залежно від безпосередніх професійних потреб. Щоправда, поки питання ваучеризації (можливості здійснювати підвищення кваліфікації «порційно» протягом п'яти років у зручні проміжки часу залежно від потреб, що виникають, із накопиченням потрібної кількості годин за весь період обліку) законодавчо не вирішено, такий вільний вибір навчальних курсів залишається лише в межах неформальної самоосвіти.

Віртуально збагачена модель (enriched-virtual model) – найменше обмежує вибір здобувача освіти, в деяких моментах подібна до моделі «перевернутого» класу чи self-blend моделі, проте, на відміну від них, не є схемою вивчення конкретного курсу, а моделлю роботи всього закладу.

Водночас нею передбачається свобода навчання для здобувача освіти у режимі дистанційної взаємодії з відвідуванням закладу освіти лише у разі необхідності

Цікавим є досвід упровадження змішаного навчання у післядипломну освіту медичних працівників (зокрема дослідження відбувалося на базі освітньої діяльності аспірантів та здобувачів освіти акушерської справи). Упродовж навчальної програми, яка триває всього рік, здобувачі освіти вивчають сім змішаних модулів. Кожен супроводжується командою онлайн-інструкторів, які використовують асинхронний блог, а оцінювання відбувається за курсовим проектом. Для здобувачів освіти обов'язковою є робота у блозі щонайменше чотири години на тиждень⁴.

⁴ Indicators of Student Satisfaction in Postgraduate Blended Learning Programmes Key Messages from a Survey Study [Electronic resource] / Sinead Hahessy, Eimear Burke, Evelyn Byrne, Frances Farrelly, Marcella Kelly, Brona Mooney, Pauline Meskellf // AISHE-J/ - V. 6. – N3. – 2014. - Access mode: https://www.researchgate.net/publication/280716911_Indicators_of_Student_Satisfaction_in_Postgraduate_Blended_Learning_Programmes_Key_Messages_from_a_Survey_Study